

Списание за наука

„Ново знание“

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Академично издателство „Талант“

*Висше училище по агробизнес и развитие на
регионите - Пловдив*

New Knowledge

Journal of Science

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Academic Publishing House „Talent“

*University of Agribusiness and Rural Development
Bulgaria*

<http://science.uard.bg>

INNOVATIVE POTENTIAL OF THE MICRO ENTERPRISES FROM THE TERRITORY OF THE SAMOKOV LAG

Valentina Marinova

University of agribusiness and rural development, Plovdiv, Bulgaria

Abstract: The present study is presented in several parts, which give the users of the development to get acquainted with what is innovation, gives ideas for the development of such, and presents the opinion of representatives of the owners of micro-enterprises on the territory of LAG "Samokov". on attitudes, opportunities and the desire and potential for innovation. In this regard, and given the future financial opportunities for financing innovative ideas for small businesses and in particular micro-enterprises, as from the operational programs in the period 2021-2027, national programs and strategies. The present study aims to present opportunities and ideas for the introduction of innovations to help the owners of micro-enterprises on the territory of the LAG "Samokov" to take steps towards the introduction of such. The lack of sufficient and systematic information regarding the potential of micro-enterprises to implement innovations, as well as the fact that in most cases innovation requires the investment of additional resources and financial and human hinders the achievement of successful innovation initiatives. Owners of small businesses, no matter in which sector they have focused their development interests, are placed in a situation of survival and preservation of their existing business and rarely take steps towards diversification.

Keywords: LAG "Samokov", innovative ideas for small business, invention, novelty, industry structure, industrial zone, rural and / or cultural tourism.

ИНОВАЦИОНЕН ПОТЕНЦИАЛ НА МИКРО ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ „САМОКОВ“

Валентина Маринова

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

Резюме: Настоящото проучване е представено в няколко части, които дават възможност на ползвателите на разработката, да се запознаят с това що е то иновация, дава идеи за развитие на такива, представя и мнението на представители на собствениците на микропредприятия на територията на МИГ „Самоков“, относно нагласите, възможностите и желанието и потенциала за въвеждане на иновации. В тази връзка и предвид бъдещите финансови възможности за финансиране на иновационни идеи за малкия бизнес и по конкретно на микропредприятията, както от оперативните програми през периода 2021-2027г., национални програми и стратегии. Настоящото проучване си поставя за цел да представи възможности и идеи за въвеждане на иновации, които да подпомогнат собствениците на микропредприятия на територията на МИГ „Самоков“ да предприемат стъпки в посока въвеждане на такива. Липсата на достатъчно и систематизирана информация по отношение на потенциала на микропредприятията за реализиране на иновации, както и факта, че в повечето случаи иновациите изискват влагане на допълнителен ресурс и финансов и човешки възпрепятства постигането на успешни иновационни инициативи. Собствениците на малките фирми, без значение в какъв сектор са насочили интересите за развитие, те са поставени в ситуация на оцеляване и запазване на съществуващия си бизнес и рядко предприемат стъпки към разнообразяване.

Ключови думи: МИГ „Самоков“, иновационни идеи за малкия бизнес, инвенцията, новост, отрасловата структура, индустриална зона, селски и/или културен туризъм.

I. Иновационният процес

Традиционно се счита, че в основата му стоят научната и развойна дейност. В последните години, иновациите се разглеждат като специфични компетенции, които напускат формалните предели на научно-развойната дейност. Иновацията е свързана преди всичко с три основни свойства: **научно-техническа новост, производствена (практическа) приложимост и търговска реализуемост.** И докато научноизследователската сфера акцентира върху степента на новост, за бизнеса по голямо значение имат възможностите за практическо прилагане и за получаване на положителни финансови резултати. Много идеи не могат да бъдат приложени или нямат успешна пазарна реализация. Това налага предприятията да насочат своето внимание в две основни посоки:

- материализиране на идеята (инвенцията), изобретенията и разработките в нова продукция, материали, технологии, организация и пазари;

- комерсиализиране – превръщане на идеите и разработките в източник на доход.

Понятието иновации се изгражда върху 5 елемента:

- Новост - иновацията е свързана с нова идея, с нов начин (изобретение, техническо решение и други) за разрешаване на нови и стари проблеми.

- Реални промени - въз основа на новостта се осъществява целенасочена дейност по предизвикване на реални промени в което се предлага даден продукт, услуга, технология б и т.н. и в начина по който се произвеждат, разпространяват и реализират на пазара.

- Положителна оценка от потребителите на пазара.

• Иновацията като процес - тя не може да се разбере и осъществи ако не се разглежда като процес включващ логически обособени, но свързани фази и операции.

• Установим материален или нематериален резултат от въвеждане на новостта - това изискване касае особено нови в световен мащаб продукти (материали, суровини, машини и др.) и технологични процеси. По-трудно новостта може да се открие в усъвършенстване на продукти и процеси. Резултатът от новостта може да бъде и нематериален, когато се отнася до организация и управление (нови структури, организационни, управленски, нови процедури за вземане на решения, начините на оказването на услуги) Степента на иновациите има съществено значение за степента на новост и позицията от която се оценява тази новост. От гледна точка на световната икономика, иновации са само успешно развити и внедрени принципни новости (нови продукти, нови услуги, нови процеси и организация), които нямат аналог в света. От практическа гледна точка, оценяването на новостите се прави от позицията на фирмите и пазарите, за тях е по-естествено да се разглежда всеки нов за тях продукт, процес и т.н. За това не би било правилно да се ограничават иновациите само до новости водещи до радикални нови продуктите, услугите, процесите и т.н. Голяма част от иновациите се изразяват в последователни малки усъвършенствания, които водят до кумулативен ефект за фирмите. Процес на създаване и внедряване на иновации за първи път

1. Генериране на идеята за иновация

2. Намиране на научно решение (фундаментални и приложни изследвания)

3. Намиране на техническо решение (приложно развитие, развойна дейност)

4. Внедряване на технологията или продукта (подготовка на производството, комерсиализация)

5. Дифузия на новата технология или продукт хоризонтален трансфер Структура на иновационния процес

• Наблюдение и изследване на конкретната вътрешна и външна среда - целта на тази фаза е да се идентифицират сигналите за заплахи от неблагоприятно протичане на иновации във фирмата. Тези сигнали могат да дойдат в резултат на изследване на пазарно поведение, конкуренти. Може да са резултат в поява на нова иновация, където се появяват нови технически възможности, заплахите може да са породени и от невъзможността за приспособяване към законодателството, това изисква да има добре развити механизми за тяхното идентифициране и дефиниране в подходящ вид за вземане на управленски решения

• Избор на сигналите за иновация, на които може да се отговори - трябва да се избират онези сигнали за възможни иновации, за които може да се осигури ресурси за 7 тази цел трябва да се направят анализи в следните посоки:

✓ Оценяване на съответствието на всяка иновационна стратегия с общата стратегия;

✓ Трябва да се анализира компетентността на кадрите, до каква степен са иновативни; ✓ Оценяване на ползите и разходите за всяка алтернатива

• Осигуряване на ресурси за първоначално развитие на иновационната алтернатива (идея) - осигуряване на ресурс от знания за да може чрез тези знания да се намери решение на проблема. Тези знания могат да бъдат вътре или вън и чрез технологичен трансфер чрез различни форми да бъдат приложени.

• Окончателно развитие и внедряване на иновацията - крайния резултат на тази фаза ще бъде в окончателното развитие и внедряване в пазара на иновацията и обикновено това е сърцевината в иновационния процес във фирмата, свързана с много сложни проблеми, а именно проблеми свързани с производството (проектиране, прогнозиране) и също така с маркетинга.

• Обучение (извличане на поуки от опита) - последната, но не задължителна фаза на иновационния процес и тя е свързана с мениджмънта на иновациите в бъдеще. Съвременна концепция за продуктово и технологично обновяване

- Пълно съобразяване с потребностите и изискванията на потребителите.
- Купувачите се възприемат като интелигентни ползватели.
- Използват се потребностите на водещите клиенти за усъвършенстване на съществуващите продукти и за определяне на изискванията към новите продукти.

Развитието на иновациите и конкурентоспособността на българските предприятия и в частност на микропредприятията през последните години води до развитие, но то е все още твърде ниско в сравнение с останалите европейски страни. Според Европейския иновационен индекс за 2019 г. България остава на предпоследно място в ЕС-28 и продължава да бъде скромна иноваторка. Макар иновационното представяне на нашата страна в последните 7 години да се подобрява, преминаването в групата на умерените иноватори изисква неговото ускоряване. Справочникът към Законодателния акт за малкия бизнес в Европа (SBA) за 2019 г. също показва, че българските предприятия изостават съществено от европейските по отношение на внедряването на иновации в процесите, маркетинга и организационната структура, независимо дали става въпрос за вътрешнофирмени иновации или иновации в сътрудничество с други предприятия. Според Проучване на инвестициите за 2019 г. на ЕИБ само 22% от МСП твърдят, че извършват някаква форма на иновационна дейност и едва 10% са активни иноватори. Определените от тях средства за нематериални активи като НИРД и дейности, свързани със софтуер, данни, ИТ и уебсайтове, са значително по ниски от тези в ЕС. Една от основните пречки пред иновационната дейност на е липсата на развит иновационен капацитет на ниво предприятие, особено при микропредприятията. Ограничените възможности за вътрешно финансиране на иновационни дейности и наемане на изследователи води до своеобразна изолация от актуалното знание в науката и бизнеса, в т.ч. информация за използването на съвременни технологии в НИРД, разработването и внедряването на цифрови решения и изкуствен интелект в бизнеса и т.н. Това от своя страна ограничава разработването на нови модерни продукти и услуги в средносрочен и дългосрочен план, които да бъдат конкурентни на европейския и световния пазар. Необходима е подкрепа за развиване на иновационния капацитет на ниво предприятия в приоритетните тематични области на интелигентна специализация – внедряването на цифрови решения в подкрепа на НИРД, изграждане на изследователски екипи, осигуряване на достъп до релевантна за иновационния процес информация и знание, стимулиране осъществяването на вътрешни за предприятията НИРД, увеличаване дела на разработени и внедрени продуктови и процесови иновации в предприятията, подкрепа за заявяване и защита на индустриална собственост, в т.ч. патенти, полезни модели, търговски марки, дизайн и т.н.

II. Анализ на територията

Територията на МИГ „Самоков“ обхваща всички населени места в община Самоков и изцяло съвпада с административните граници на общината. Територията попада в Югозападната част на Република България, намира се в Самоковската котловина между планините Рила, Плана, Витоша, Верила и Ихтиманска Средна гора. На север граничи със Столична община, на изток с общините Ихтиман, Костенец и Долна баня, на юг с Якоруда, Белица и Рила, а на запад със Сапарева баня, Дупница, Радомир и Перник. Релефът на територията е равнинен, средно и високо планински, благоприятния климат и наличието на Територията принадлежи към двата основни водосборни басейна на България – Черноморския и Беломорския. Основна водна артерия е река Искър. Основните ѝ притоци на територията на МИГ са реките: Черни Искър, Бели Искър, Мусаленска Бистрица, Палакария и Шипочаница, които с изключение на последната, изцяло протичат през територията и обезпечават с воден ресурс територията. Климатът на Самоковската котловина е типично умереноконтинентален с планинско влияние. Средна годишна температура 7,3 °C, средна януарска -3,4 °C, средна юлска 17,3 °C. Средна годишна валежна

сума 653 мм. Всички тези природни даденост, както и дългогодишните политики за запазване на доброто екологично състояние определят и доброто развитието на територията в сферата на туризма. По отношение на демографските процеси през последните десет години се отчита спад на броят на населението с около 8%, но въпреки негативната тенденция територията на МИГ все още не попада в групата на силно обезлюдяващите се общини. Разпределението на населението по населени места се характеризира с това, че основната част от жителите е концентрирана в общинския център - гр. Самоков, където към края на 2019 г. живеят 67% от населението. Класификацията на населените места определя наличието на 1 град и 27 села. Средно големи села с население над 1000 жители са две, а именно с. Говедарци и с. Радуил. Общината се характеризира с отрицателен естествен и механичен прираст. Механичният прираст е със стойности, по-благоприятни от средните за страната, но те не могат да компенсират отрицателния естествен прираст, поради което броят на населението на общината намалява средногодишно с около 200-300 души. Териториалното разпределение на населението по населени места показва, че три четвърти от него живее в гр. Самоков. Подчертаната концентрация на население в града създава определени затруднения за осигуряване на място и условия за самостоятелно функциониране на детски заведения, училища, амбулатории на общопрактикуващи лекари и др., т.е. на ежедневни обслужващи функции в част от по-малолюдните села. В трите най-големи села: с. Говедарци, с. Радуил и с. Широки Дол са 11 съсредоточени 30% от селското население. Те се намират в стратегическа близост до важни транспортни точки, близки до туристически комплекси или до основни транспортни мрежи. Демографската диспропорция в разпределението на жителите в населените места се отразява негативно върху цялостното икономическо развитие на територията на общината, както и намалява ефективността на социалните дейности, свързани с обслужване на отдалечени населени места с много малко население. Налице е тенденция към намаляване на населението в трудоспособна възраст, за сметка на увеличаване на населението в над трудоспособна възраст.

Водещо място в отрасловата структура за развитието на местната икономика има търговията, следвана от туризма и съпътстващите го хотелиерски и ресторантьорски дейности, а третото място се заема от промишленото производство. Почти всички предприятия са малки или микро, като броят на по-големите намалява. Най-много са заетите в търговията, промишлеността, хотелиерството и ресторантьорството. Процентите на икономически активно население и заетост са близки до тези за страната, района за планиране и областта, но броят на безработните е значително по-висок. Найголям е брой на наетите работници свързани с управлението на хотелите и инфраструктурата в к.к. Боровец, както и промишлените и инфраструктурни предприятия „Главболгарстрой” ЕАД (проектиране, строителство и строителномонтажни работи в областта на гражданското и инфраструктурното строителство, изграждане и предаване на обекти под „ключ”, инженерингова и търговска дейност по основния предмет на дейност в страната и чужбина), „Бекастрой” ЕАД (благоустройствено строителство; зимно почистване; поддържане на зелени площи, паркинги и спортни съоръжения; управление на градски отпадъци; строителство, поддържане, ремонт и модернизация на пътища и пътни съоръжения, градски и общински комуникации и инфраструктура), „Самел-90” АД (производство на осветителни тела със светодиоди и захранвания за тях, цифрови информационни цветни светодиодни дисплеи, компоненти за кабелни ТВ мрежи, феритни, пиезокерамични, стеатитови, метални, пластмасови и гумени изделия, галванични и лакопокрития, инструментална екипировка), „Пластимо” АД (проектиране, производство и монтаж на сглобяеми сгради от сандвич-панели и други), „Василев и Годоров” ООД / производство на картофи/, „Самоков Инвест” ООД / производство на пелети/ и др. Голям брой са заетите и в публичната сфера, основно в системите на образованието и здравеопазването (МБАЛ Самоков АД). От общо 1835 регистрирани предприятия на територията на МИГ „Самоков”, основна част са

микропредприятията с персонал до 9 заети лица, малките предприятия са под 10%, големите предприятия са три. Най-голям брой икономически субекти са ангажирани с дейности в областта на търговията, следвани от хотелиерство и ресторантьорство и преработващата промишленост. Вторичният сектор – промишленост и строителство, е представен от 294 икономически субекта, в които са заети 28% от общия брой на заетите лица. Статистическите данни определят третичният сектор – търговия и услуги, като доминиращ в икономиката на територията на МИГ „Самоков“ с 1391 икономически субекта, формиращи трудова заетост на 5087 души. В първичния сектор – селско, горско и рибно стопанство, се наблюдава нарастване на броя на икономическите субекти, но и намаляване на броя на заетите лица. В статистически аспект се наблюдава намаляването на дела на малките и средни предприятия за сметка на микро предприятията, които оперират предимно в сферата на дребната търговия и услуги, което формира неблагоприятна тенденция, отразяваща трудностите пред малките и средните икономически оператори в последните няколко години.

От Селското стопанство – растениевъдство и животновъдство на територията се отглеждат култури, плодове и зеленчуци и се добиват суровини, които се преработват в отраслите от вторичния сектор – растителни и животински. Независимо, че селското стопанство не е с определяща тежест за икономиката на територията на МИГ, то е от важно социално–икономическо значение и е с потенциал за бъдещо устойчиво развитие. Основните култури, отглеждани на територията, са картофи и пшеница, както и различни ягодоплодни (малини, ягоди и др), ограничено е застъпено отглеждането на хмел и лен.

Общ размер на земеделските земи - 137273 дка, или 28,8% от територията на общината, от които:

Обща площ на обработваемите земи - 59751 дка, или 43,5% от площта на земеделските земи; Размер на поливните площи - 13236 дка, или 22,2% от площта на обработваемите земи;

Обща площ на горските територии - 276555 дка, или 58,1% от площта на общината.

Потенциал за интензивно развитие има в сектора на животновъдството, които през последните 20 години бележи значителен спад. Животни се гледат в малки лични стопанства, които са разпръснати и в голяма степен служат за задоволяване на личните потребности. Наблюдава се тенденция към бавно окрупняване на животновъдните стопанства, в които се отглеждат свине, говеда и овце. Насоката е към възстановяване на този сектор, като произведената продукция освен за задоволяване на местния пазар започва да навлиза бавно и на регионалните пазари. Наблюдава се висока активност в сектора пчеларство, като над 100 човека от град Самоков и околните села развиват тази дейност.

Горското стопанство на територията на МИГ “ Самоков“ е от съществено значение за устойчивото развитие и има важни икономически, екологични и социални функции. Горските продукти и услуги са предпоставка за развитие на дейности, осигуряващи доходи от продажба на дървесина и не дървесни горски продукти, предоставяне на еко системни услуги и производство на био маса. Горските територии са естествена среда за рекриация и туризъм, и за развитие на дейности, създаващи заетост. Основните проблеми 15 в този сектор, както на територията на цялата страна, така и на територията на МИГ „Самоков“ са свързани със съхраняването на горския фонд и биологичното разнообразие са незаконният дърводобив, браконьерството, свръх експлоатацията на горите, паленето на стърнище, неконтролираната паша, незаконният добив и износ на билки.

Горският фонд на територията на МИГ Самоков е разположен на площ от 53 323 ха.

По вида на собственост той е разпределен както следва държавна 32 470 ха. - 56,61%, общинска 18 000 ха. - 31,42%, частна 5 826 ха. - 10,16% и религиозни организации 81ха. - 0,18%.

Горите и горските площи се намират на северните склонове на Рила планина, североизточните и северозападни склонове на Верила планина, по южните и югоизточни склонове на Плана планина и по склоновете на южната част на Ихтиманска средна гора.

Основния структуроопределящ отрасъл е преработващата промишленост, в която най-висок дял има производството на текстил и текстилни изделия, машини и оборудване и на хранителни изделия и напитки. Мощностите на сектора са концентрирани на територията на гр. Самоков като основните икономически резултати се формират главно от големите фирми. Традиционно развит е отрасъла на производството на текстил, изделията от текстил и производството на облекла. Отделни икономически субекти в сектора са насочени към производството и обработката на лен, нетъкан текстил, памучни тъкани, бельо и работно облекло. Застъпена е и хранително вкусовата промишленост с изградени капацитети за преработка на характерни за района суровини, като картофи, малини, ягоди, боровинки и арония.

Дървопреработвателната промишленост е с потенциал за развитие и затваряне на цикъла „добив - преработка - готов продукт“ поради наличието на достатъчен качествен дървен материал в региона. В дървопреработващите цехове се произвежда продукция предназначена за мебелната промишленост, производството на дограма и плоскости. Община Самоков участва в управлението на туристически дейности чрез предприятието „Маркетинг, туризъм и туристически дейности“. В неговите активи е включен общински хотел - „Арена“. Хотелът е част от сградния комплекс на спортната зала „Арена Самоков“, което дава възможност на различни спортни организации да го използват като място за подготвителни лагери на своите членове. Също така в него се организират различни по вид мероприятия, семинари, състезания, турнири, кръгове и срещи от европейски и световни първенства. Действащият туристически информационен център предлага услуги, които благоприятстват целенасоченото развитие на туризма и осигуряват реални възможности за неговото популяризиране не само на национално, но и на международно ниво. Потенциал за развитие на различни форми на туризъм през цялата година имат и другите курортни зони в общината - комплекс „Малъовица“, района на с. Говедарци, с. Мала Църква, с. Бели Искър, които са включени в туристическа локализация „Самоков - Боровец - Бели Искър“. Тя е насочена към балансирано развитие на туризма, запазване на екологичното равновесие, поддържане на естетическата хармония на територията и включване на местното население в туристическия процес. Интегрираният подход за диверсификация на туризма на територията на общината е от ключово значение за гарантирано опазване на околната среда и представлява инструмент за координиране на действията на участниците в туристическата дейност - органите на управление, стопанските субекти и обществеността. Предвид спецификите на територията и наличието на планински и ски туризъм, активният зимен сезон се разпростира в месеците декември, януари, февруари и март, а летният сезон е през месеците юли, август и септември. Наблюдава се развитие и на съпътстващата инфраструктура - заведения за хранене са се увеличи, което е в синхрон с увеличената необходимост от такъв тип услуги. Допълнителен фактор за формиране на туристически поток са и съществуващите вилни зони, които предоставят условия за реализиране на сезонен отдих и имат разнообразен характер. Въпреки богатите ресурси и благоприятните условия за развитието на туризма, той все още не дава съществен принос в икономическото и социалното развитие. Същият може да играе ролята на приоритетен отрасъл, но неговото развитие не може да бъде успешно, ако не се съчетае с общото подобряване на икономиката, стимулиране на дейността на малките и средни предприятия и подобряване на инфраструктурата, която да осигурява лесен достъп до желаните дестинации и същевременно с това да създаде предпоставки за повишаване на атрактивността на общината. От така събраната и обобщена информация могат да се заключат следните изводи определящи икономическия профил на територията на МИГ „Самоков“, характеризиращи състоянието и потенциала за развитие:

- Наблюдава се сравнително добра икономическа активност на предприятията и в частност на микропредприятията, които преобладават на територията на МИГ;
- Икономическата активност е концентрирана на територията на административния център град Самоков;
 - С доминиращо значение на икономически дейности на територията е „търговия” и „хотелиерство и ресторантьорство”;
 - Потенциал за развитие на био земеделие и животновъдство, предвид запазената екологична характеристика на околната среда и бързото развитие на пазарите в страната и ЕС;
 - Формирането на уникални регионални географски означения и запазени марки повишава конкурентоспособността и разширява възможностите за навлизане на международни пазари;
 - Добро общо състояние и стопанисване на горския фонд, което предоставя 18 възможност за устойчиво развитие в преработващата промишленост;
 - Наличие на индустриална зона, с изградена инфраструктура и добра достъпност от другите населени места;
 - Голям потенциал за диверсифициране формите на туризъм на територията и увеличаване броя на чуждестранните туристи;
 - Възможност за развитие на съществуващите и създаване на нови туристически зони и локализации, и включването им в трансрегионални туристически маршрути;
 - Добре развита система от планински туристически обекти, които обхващат пълноценно туристическите маршрути;
 - Добре развита ски инфраструктура в курортен комплекс Боровец и потенциал за развитие на такава към връх Мальовица, с. Говедарци, както и в близост до гр. Самоков;
 - Формирането на клъстери и браншови сдружения в областта на екоземеделието и биопроизводството, ще спомогне за увеличаване на заетостта и доходите на населението;
 - Преобладаващ е броят на микропредприятията, които в значително по-малка степен създават трайна заетост и са по-уязвими от гледна точка на продължителност на жизнения им цикъл;
 - Намаляващ брой на заетите лица въпреки нарастването на икономическите субекти, което е предпоставка за увеличаване на безработицата;
 - Липса на нови инвестиции във вторичния сектор, които да осигурят ръст на заетостта, развитие на реалния сектор и производство на продукция с висока добавена стойност;
 - Ниска степен на генерирана добавена стойност в селското стопанство, формираща относително малката му тежест в икономиката на общината;
 - Голяма степен на раздробеност на поземления фонд, което възпрепятства създаването на големи работещи стопанства и ограничава интереса за инвестиции в аграрния сектор;
 - Слабо развита система от хидромелиоративни съоръжения и системи, което намалява ефективността на селското стопанство;
 - Концентрация на туристическите услуги в к.к. Боровец за сметка на останалата територия на общината, която притежава потенциал за развитие на туристически дейности и услуги;
 - Слабо развити алтернативни форми на туризъм и не достатъчно развита инфраструктура, насочена към формиране на културно - туристически дестинации и развитие на културно - познавателния туризъм;
 - Ниска степен на популяризиране на културно - историческото наследство в страната и чужбина;

- Липса на организирани форми за сътрудничество, обмен на знания и опит, комуникация, съвместно вземане на решения между публичните власти, бизнеса и структурите на гражданското общество.
- Липса на инициативи за разнообразяване и въвеждане на иновативни продукти и услуги, които да подобрят конкурентоспособността на предприятията.
- Липса на активна инициатива за кандидатстване и усвояване на финансови инструменти в посока развитие на бизнеса.

III. Дефинирани възможности

Дефинирани възможности и изводи Общият извод, който може да се направи е, че страната ни е сред най-слабо представящите се в иновационно отношение европейски страни с равнище на обобщения иновационен показател 56% от средното равнище за ЕС-25. По обобщен иновационен индекс тя е на 24-то място сред 29 европейски страни или на 26-то място от 33 страни. В България на ниско равнище в сравнение със средното за европейските страни са както търсенето, така и предлагането на нови знания въпреки макроикономическата финансова стабилизация и икономическия растеж. Особено тревожно е ниското равнище на търсене на знания от страна на бизнеса. Напускането на страната на висококвалифицирани специалисти, носители на знание, които в същото време са ресурс за съвременно развитие на страната, е логична последица от слабото търсене на специални знания и умения и съответно определя намаляването на предлагането на национално базирани нови знания. Като част от селските райони на страната територията на МИГ Самоков не може да отчете значителни достижения в областта на иновациите. В тази ситуация, въвеждането на иновативни за територията практики е сложно начинание, но наличните природногеографски, социални и икономически характеристики могат да бъдат използвани като база за развитие и въвеждане на иновации в почти всеки един аспект на икономическия, социалния и дори институционалния живот на територията на МИГ. 67% 8% 25% Имате ли намерение да кандидатствате по някоя от Мерките на Стратегията за ВОМР на МИГ Самоков. Да не знам 31 Възможностите за подкрепа за създаване на иновативни стартиращи предприятия, приоритетно с основна дейност във високотехнологичните или средно-високо технологичните сектори на преработващата промишленост и интензивните на знание услуги, както и подкрепата за заявяване и защита на индустриална собственост, в т.ч. патенти, полезни модели, търговски марки, дизайн биха били едно добро начало за развитие на иновационния потенциал на територията. В периода 2021-2027 г. ОП „Иновации и конкурентоспособност“ ще осигури добри финансови параметри с приоритетен достъп на малките предприятия до иновации с фокус към кръгова икономика и цифровата трансформация:

- Подпомагане на предприятията за осъществяване на НИРД, разработването и въвеждането на иновативни продукти, процеси и бизнес модели, които въвеждат безотпадни технологии, технологии въвеждащи използване на рециклируеми и устойчиви за дълготрайна употреба суровини и материали, технологии въвеждащи използване на суровини и материали, които заместват използването на пластмасата; разработването и въвеждането на зелени продукти и др.;
- Насърчаване на иновативни услуги, основани на устойчиво потребление и знания за материалните потоци и предимствата на кръговата икономика;
- Изграждане и развитие на дигитални иновационни хъбове (ДИХ), които да стимулират развитието на технологиите в областта на високопроизводителните изчислителни технологии, изкуствения интелект, киберсигурността и други иновативни цифрови технологии в полза на българските предприятия;

1. Възможности за въвеждане на иновации, свързани с възобновяеми енергийни източници Възобновяемите източници са местен ресурс, чието използване ще

допринесе за намаляване зависимостта на страната от внос на енергийни ресурси и ще окаже положителен социален ефект. Връзката между увеличаване на произведената енергия от ВИ и опазването на околната среда е пряка, тъй като ВИ не замърсяват и не увреждат околната среда, а дори оползотворяват и преработват отпадъци за производство на енергия

1.1. Хидроенергия

Течащата вода също като слънцето и вятъра притежава енергия, която може да бъде трансформирана в механична или електрическа. Тази хидроенергия най-често се акумулира посредством използването на язовири. Водата освободена от тях тече и завърта турбина, което от своя страна може да активира генератор, който произвежда електричество.

1.2. Енергия от биомаса

Най-древният допълнителен източник на топлина, използван от човека е дървесината. Още от зората на човечеството огънят е бил основният източник на топлина и светлина с изключение на слънцето. Към горящата дървесина постепенно са добавяни нови и нови източници на възобновяема биоенергия, свързани с бита на човека - като остатъци от селското стопанство, органични отпадъци, култивирани енергийни растителни видове.

2. Възможности за въвеждане на иновации в бизнеса

Икономическото състояние на стопанските субекти на територията на МИГ Самоков е сходно с общото състояние на икономиката в страната. Основни предизвикателства са намаленото търсене на экспортните пазари, появата на нови конкуренти, затрудненият достъп до кредити за финансиране на оборотната и инвестиционната дейност. Но ниската активност в тежкото машиностроене и невъзможността да се натоварят наличните производствени мощности е устойчива тенденция. Това вероятно е свързано със загуба на пазари и намаляване на конкурентоспособността. От друга страна развитието на перспективни сектори трябва да бъде подкрепено. Ако се появят потенциални инвеститори трябва да бъдат подкрепени и производства в други сектори с цел диверсифициране на местната икономика, което по принцип намалява вредата от конюнктурните спадове и риска от безработица и се отразява благоприятно на човешкото развитие. Диверсифицирането ще бъде полезно и на ниво отделен стопански субект, но това е въпрос на фирмена стратегия. Делът на инвестиционните разходи за нови технологии и ноу-хау в промишлените предприятия е все още нисък, което в следващите години ще се превърща в проблем за конкурентоспособността на отделните предприятия. Недостатъчен е и броят на отраслите и производствата, които покриват изискванията за европейски сертификат за качество на произвежданата продукция. Външните фактори също се оценяват като неблагоприятни. Единствено възможностите за финансиране на дейностите от външни източници – главно програми на Европейския съюз се оценяват като много благоприятни. Изключително важни за развитието на местната икономика са възможностите за финансиране на дейности по Програма за развитие на селските райони и Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност”

2.1. Иновации в сектор „Туризм и ресторантьорство“

В сектора на туризма се определят четири основни вида иновации – продуктови/услуги, процесни, организационни и маркетингови. Отделните иновации, заедно създават верижна реакция, която води до значими трансформации чрез интерпретация и социална адаптация допринасяйки за безопасността, преживяването и удоволствието от туристическото пътуване. От друга страна, иновациите променят облика на туристическите предприятия, като спомагат за по-голяма рентабилност и ефикасност, обвързвайки отделните участници в процеса на комплексно предоставяне на услугите. В туризма, се счита, че иновативността е на ниското ниво по ред обективни причини. От една страна това е господството на МСП, които нямат капацитет и ресурс, а дори и сред големите туристически компании обикновено са изключение, тези със собствен отдел за научно-развойна дейност. Иновациите в хотелиерството, ресторантьорството и транспортната

дейност имат характер на подобрения, насочени преди всичко към повишаване на производителността и ефективността. В дейността на посредниците и управлението на туристическите атракции се срещат по-сериозни опити за иновации. Иновациите в туризма са като цяло в следствие от външните въздействия и причинно-следствена връзка от промените във външната среда. Проучване на Ronningen проведено през 2010 посветено на иновативния капацитет на микропредприятията показва, че иновативността зависи от външните връзки и обединения под формата на мрежи, клъстери и др. Счита се, че ново стартиращите предприятия или „млади“ предприятия търсят, експериментират и разработват нови иновативни продукти и услуги много повече от колкото вече утвърдените в бранша.

Иновациите в сектор туризъм могат да бъдат определени съобразно следните показатели:

1. промяна в характеристиките и разновидностите на продуктите и услугите, от гледна точка на туристите;
2. повишена социална и физическа ефикасност;
3. повишена производителност и ефикасност на туристическите предприятия и реструктуриране на входните ресурси като енергия, труд, капитал и земя;
4. формиране на нови дестинации;
5. засилване мобилността към и в рамките на дестинациите;
6. промяна в начина на процесна обработка и предаване на информация във и извън организацията;
7. промяна в институционалната логика и властовите връзки.

Съгласно тези показатели външните иновации, които се отличават с най-голяма степен на влияние и промяна на туризма са:

- Използване на различните видове енергия и развитие на транспорта;
- Биология и химия: прогрес в медицината и различни видове материали;
- Военни и космически разработки;
- Организационни и институционални иновации.

За съжаление в България, отчитайки развитието и динамиката на туризма, въпросът за иновациите и иновативните стратегии в туризма все още не достатъчно развит, така че може да се говори за въвеждане на иновации. Основните акценти са върху влиянието на новите ИКТ, и по-конкретно нарасналите възможности, скорост, капацитет и начин на работа както на вътрешноорганизационни ниво, така и във взаимоотношенията с партньори и доставчици. Друг акцент са иновации, свързани с структурно-организационната дейност, персонализиране на продуктите и услугите и процесите на комуникация между дистрибутори, партньори и крайни клиенти. За съжаление големите възможности и потенциал е в продуктовете, процесните и маркетингови и организационни иновации.

2.2. Иновации в сектор „Селско стопанство“

За сериозно развитие на аграрния сектор на територията биха могли да се предприемат действия за внедряване на нови технологии и оборудване и прилагане на научни постижения с цел интензификация на производството на картофи, създаване на масиви от трайни насаждения, стимулиране на сътрудничеството между ЗП и преработващия отрасъл.

Допълнителни перспективи за развитие на аграрния сектор в общината са прилагане на научни постижения с цел интензификация на производството на картофи, създаване на масиви от трайни насаждения, съобразени с климатичните условия в района - малинови насаждения, ягоди, боровинки, арония, хмел и др.; стимулиране на активните търговски взаимоотношения между производителите на селско стопанска продукция и преработващия отрасъл. Въвеждането на иновативни за територията на МИГ „Самоков“ производства и продукти е най-ефективно в секторите на селското стопанство, хранително-вкусовата промишленост и туризма. Земеделските производители от цял свят продават продукцията

си на местни пазари. Като основна причина за това освен получаването на по-големи приходи, е и директният контакт с потребителите. При този подход противно на анонимното пазаруване в супермаркетите се поставя ударение на уникалността на продукцията и възможността за пряк контакт с производителя, който да представи нейната история. Разбира се вкусът и външният вид на продуктите е по-различен от тези предлагани в големите вериги. Оценката от страна на потребителите е и своеобразна награда за производителя. Организирането на такъв пазар, подкрепено и от интернет базирана система с данни, е нещо, което би могло да се превърне в основа за нов тип отношения между производители и потребители. Също така групираните по сходство на продукцията производители ще имат по-лесен достъп освен до потребителите и до съответните правила и разпоредби, касаещи тяхното производство. Липсата на директен достъп на производителите до потребителите е сериозен проблем за местното производство, факт, който се анализира в повечето общински стратегически документи. В този ред на мисли въвеждането на система за предоставяне на информация на потребителите относно продуктите от територията би била иновативно решение за по добра реализация на производствения капацитет на територията. По този начин би се поддържала и възможно най-ниска цена за стоки с ясен произход, тъй като те ще се предлагат директно на потребителите и на практика няма да има оскъпяване поради необходимост от транспортиране.

В направи изводи на територията на МИГ „Самоков“ има, ясно изразено желание за разнообразяване и развитие на бизнеса, като конкретните идеи по области са както следва:

- Селски и/или културен туризъм: включване в туристически маршрути, възможност за представяне на местната култура чрез участие на гости в изделия от глина, кожа и дърво и местни ястия, развитие на селски туризъм, екскурзии до забележителности и наем на велосипеди за велопоход;

- Преработка на земеделска продукция: закупуване на хладилни камери, създаване на цех за бланширани картофи, мандра;

- Производство и търговия на хранителни продукти: закупуване на линия за производството на хляб

- Разнообразяване на продуктовата гама: разнообразяване на предлаганите изолации на сгради и покриви, производство на фибри, панели т.н.

- Друго: изграждане на склад, закупуване камера за сушене на автомобили, закупуване на транспорт, създаване на онлайн магазин за компютърна техника за повишаване на продажбите.

Източници на информация:

1. Стратегии и общински планове за развитие на община Самоков
2. Икономически и други анализи на района на община Самоков
3. Стратегия за ВОМР на МИГ „Самоков“
4. Проект „Подобряване на процеса по разработване и прилагане на политики за местно и Регионално развитие в община Самоков”
5. Информация от уебсайта на Община Самоков: <https://samokov.bg>
6. Информация от уебсайта на МИГ „Самоков“: <https://www.mig-samokov.eu/>
7. Анализ на добри практики (BIRTH OF IDEAS, 2015 A1-ES01-KA204-015658);
8. Институт за агростратегии и иновации - <http://www.agroinnovations.bg/planinsko-zemedelie>
9. „Европейски фондове за конкурентоспособност“- Оперативна Програма "Иновации и конкурентоспособност" 2014 - 2020